

YOZGAT ÖZEL ÇAMLIK BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2024/83

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 30/12/2024 tarihli ve 2024/1315 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

KISALTMALAR.....	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. GENEL BİLGİLER.....	2
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler.....	2
B. Merkez Personeli	3
C. Koruma Altına Alınan Kişiler.....	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	4
A. Fiziksel Koşullar.....	4
B. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri.....	7
C. Beslenme.....	8
D. Sağlık ve Bakım Hizmetleri.....	9
E. Psikososyal Servis Hizmetleri.....	11
F. Günlük Yaşam ve Faaliyetler	12
G. Dış Dünya ile İletişim ve Ailelerle Etkileşim.....	13
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	13
A. Değerlendirme	14
B. Tavsiyeler.....	14
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	14

- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 20/04/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın 1'inci maddesine göre Protokol'ün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. 4/11/2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'nin 3'üncü maddesinin (ğ) bendine göre özel bakım merkezleri; *“Engelli bireylerin bakımı için yatılı veya gündüzlü hizmet veren, gerçek kişi ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan sosyal hizmet kuruluşu statüsündeki özel bakım kuruluşlarını”* ifade etmektedir.

5. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda engelli bakım merkezlerine ziyaret düzenlemek TIHEK'in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

6. Anılan görevin icrası kapsamında 30/7/2024 tarihinde Yozgat Özel Çamlık Bakım Merkezine¹ *habersiz* bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı Yardımcıları ..., ..., Sosyal Hizmet Uzmanı ... ile Kurumumuzun talebi üzerine görevlendirilen Hekim ... yer almıştır.

7. Ziyaret, İdare ile yapılan ön görüşme ile başlamıştır. Görüşmede; Ziyaret Heyeti tarafından UÖM ile ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. İdareden Merkezde kalan engelliler, Merkezin günlük işleyişi ve personel hakkında genel bilgiler alınmıştır. Sonrasında, iletişim kurulabilen engellilerle personel olmadan özel görüşmeler gerçekleştirilmiş, engellilere ziyaretin amacı hakkında bilgi verilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar hakkında bilgi alınmıştır. Akabinde Ziyaret Heyeti tarafından katlar gezilmiş, engellilerin kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra yemekhane, çamaşırhane ve diğer ortak alanlar ziyaret edilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez Müdürü veya uzman personel Ziyaret Heyetine eşlik etmiş ve Heyete Merkezin işleyişi hakkında bilgi vermiştir. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan son görüşme ile tamamlanmış ve bu görüşmede ziyaret sonrası hazırlanacak raporun İdare ve ilgili kurumlarla paylaşılarak tavsiyelerin takip edileceği ve yeni bir takip ziyareti de yapılabileceği bilgisi verilmiş ve ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilerek ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararına istinaden 30/7/2024 tarihinde, Yozgat Özel Çamlık Bakım Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

9. Merkez, Yozgat şehir merkezinde yer almaktadır. Merkeze toplu taşıma araçları ile ulaşımın mümkün olduğu ve 200 metre yakınında durak olduğu belirtilmiştir.

10. Merkez 6250 metrekare kapalı alan ve 2550 metrekare açık alandan oluşmakta olup 2020 yılı Nisan ayında faaliyete başlamıştır.

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

B. Merkez Personeli

11. Ziyaret tarihinde Merkezde 26'sı erkek, 97'si kadın olmak üzere 123 personel görev yapmaktadır. Merkezde görev yapan personelin ünvan bazında sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ÜNVAN	PERSONEL SAYISI
Merkez Müdürü	1
Sosyal Çalışmacı	6
Fizyoterapist	1
Sağlık Personeli (Hemşire, Paramedik, Hemşire Yardımcısı)	13
Gerontolog	1
Bakım Personeli	93
Aşçı	1
Temizlik Personeli	6
Şoför	1
TOPLAM	123

12. Merkez personelinin genel olarak 24 saat esasına dayalı vardiyalı çalışma sistemine göre çalıştığı, meslek elemanlarının² ise gündüz vardiyasında çalıştığı öğrenilmiştir.

13. Merkez İdaresi tarafından personel sayısının yeterli olduğu ifade edilmiştir. Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği kapsamında Merkezde eksik personel olmadığı anlaşılmaktadır.

14. Merkez bakım personelinin; hijyen belgesi³ ile hasta ve yaşlı bakım sertifikasına sahip olduğu öğrenilmiştir.

15. Merkez personelinin, Kişiler Arası İletişim ve Empati, Krize Müdahale Teknikleri ve Engelliler İle Doğru İletişim Teknikleri, Engelli Yakınları İle İletişim-Ziyaret Kuralları,

² 4/11/2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, 3'üncü maddesinin (h) bendine göre "Meslek personeli: Aldığı lisans eğitimi ile sosyal çalışmacı, psikolog, psikolojik danışman, gerontolog, çocuk gelişimci, fizyoterapist ve ergoterapist unvanına sahip olanlar ile fakültelerin özel eğitim bölümü mezunlarını," ifade eder.

³ Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından verilen "Gıda Üretim ve Perakende İş Yerleri ile Su Sektöründe Çalışanlar için Kişisel Hijyen Eğitimi.

Engelli Yakını ve Engelliler Arası İletişimin Aktifleştirilmesi, Atak Dönemlerinde Engellilere Yaklaşım, Hasta Mahremiyeti ve Gizlilik/İhmal ve İstismar Bilgilendirme Eğitimlerini aldığı öğrenilmiştir.

C. Koruma Altına Alınan Kişiler

16. Merkez kapasitesinin her engel grubu için 100'er olmak üzere toplam 300 kişi olduğu belirtilmiştir. Ziyaret tarihinde Merkezde 130'u kadın, 145'i erkek olmak üzere toplam 275 engelli kalmakta olup bu kişilerin 95'i zihinsel, 89'u ruhsal ve 91'i bedensel engellidir. Merkezde kalan engellilerin 19 yaş ve üzeri olduğu öğrenilmiştir.

17. Merkezde kalan engellilerden 145'inin mahkeme kararıyla ve vasisi tarafından yapılan başvuru ile Merkeze kabul edildiği öğrenilmiştir.

18. Merkez İdaresi, yakın tarihte Yozgat ilinde bulunan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olan bir rehabilitasyon merkezinin fiziksel koşulların iyileştirilmesi amacıyla kapatıldığını, buradaki engellilerin çeşitli Merkezlere nakillerinin yapıldığını, ziyaret edilen Merkeze 28 engellinin kabulünün yapıldığı bilgisini paylaşmıştır.

19. Merkez İdaresi ile yapılan görüşmede engellilerin, engel durumlarına ve yaşlarına göre odalara yerleştirildiği, bu çerçevede aynı engel grubu içindeki bireylerin birlikte kaldıkları, ayrıca talep halinde oda değişikliği yapılabildiği öğrenilmiştir. Birden fazla engel grubuna giren hastaların ise raporlarında yüzdesel olarak hangi engel türünün ağır bastığına bakılarak bloklara yerleştirildiği bilgisi verilmiştir.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Fiziksel Koşullar

20. Merkez binası engellilerin kullanımını amacıyla dizayn edilmiş, birleşik 3 bloktan oluşmakta olup zemin hariç 4 katlıdır. Bloklar arası geçişlerde kullanılan kapıların kilitli olduğu ve ilgili personel kontrolünde açıldığı gözlemlenmiştir. Her bloğun tellerle ayrılmış kendi bahçesi bulunmaktadır.

21. Merkez binasının 1. katı kadınlar için, 2. katı erkekler için ayrılmıştır. Merkezde A blokta bedensel, B blokta zihinsel, C blokta ise ruhsal engellilerin kaldığı görülmüştür. Her blokta 13'er odanın kadın ve erkek engellilerin kullanımına ayrıldığı öğrenilmiştir.

22. Merkezde tüm odaların aynı standartta olduğu ve 26 metrekare alana sahip olduğu ifade edilmiştir.

23. Merkez idari personeli ile diğer personel odaları zemin katta bulunmaktadır. Blokların 3. katında ise yemekhane, kafe ve bazı engellilerin kaldığı 3'er kişilik odalar yer almaktadır. En üst katta ise Kurucu Müdür ve Merkez Sorumlu Müdürünün konaklayabileceği 2 dairenin yer aldığı görülmüştür.

24. Merkezde engellilerin odalarında 4 adet tek kişilik yatak, 4 komodin, 4 dolap, 1 masa, 3-4 sandalye ve 1 televizyon bulunduğu görülmüştür. Zihinsel engellilerin kaldığı odalarda ki televizyonların engellilerin zarar vermesinden dolayı kaldırıldığı belirtilmiştir. Odalarda bulunan dolapların duvara sabitlendiği görülmüştür. Odalarda bulunan yatakların engellilerin durumuna göre havalı yatak, kenarları korumalı yatak gibi çeşitli türlerde olduğu görülmüştür. İncelenen odalarda nevresim takımlarının temiz olduğu, mevsim koşullarına uygun yatak örtüsü kullanıldığı ve dolaplarının içerisinin düzenli ve temiz olduğu gözlemlenmiştir. Engellilerin kaldıkları odalardaki prizlerin girişlerinin kapatıldığı gözlemlenmiştir.

25. Odaların camlarında parmaklık mevcuttur. Ayrıca camlarda kilit sisteminin olduğu görülmüştür.

26. Odalarda acil çağrı butonu bulunmamaktadır⁴. Oda kapılarının geceleri ve gündüzleri açık tutulduğu, engellilerin personeli seslenerek çağırdığı öğrenilmiştir. Kendileriyle görüşülen engelliler seslendiklerinde personelin hızlı bir şekilde geldiğini belirtmişlerdir.

27. Merkezdeki odalarda yapay aydınlatma için 2 adet led lamba kullanılmaktadır. Odaların yeterince aydınlık olduğu ve güneş ışığı aldığı görülmüştür.

28. Merkezde sıcak suya 24 saat erişim olduğu öğrenilmiş, görüşme gerçekleştirilen engellilerden konuya dair bir şikâyet alınmamıştır.

29. Merkezde engellilerin kaldığı yatak odalarında kişiye özel su mataralarının olduğu görülmüştür. Blok koridorlarında arıtma cihazlarının bulunduğu görülmüş, engellilerin güvenliği adına cihazlarda sıcak su sisteminin kapatıldığı öğrenilmiştir. İncelenen belgelerden içme ve kullanım sularının düzenli olarak analiz ettirildiği anlaşılmıştır.

30. Odaların yerden ısıtma sistemi ile ısıtıldığı görülmüş, görüşme gerçekleştirilen engelliler tarafından ısınma konusunda sorun yaşanmadığı belirtilmiştir.

⁴ Engelli ve Yaşlı Bakım Kuruluşlarında Kalite İyileştirme Süreç Yönetimi Rehberi, Hizmet Alan Odaları İle İlgili Düzenlemeler başlığı s.29'a göre "Odalarda hizmet alanın özelliğine göre acil durumlar için buton ve telefon bulunmalıdır."

31. Tuvalet ve banyolar kat koridorlarında bulunmaktadır. Blokların her katında 2 ayrı duş ve tuvalet alanı bulunmaktadır. Bu duş ve tuvalet alanlarında 4 duş bölmesi, 3 alaturka tuvalet ile 2 alafranga tuvaletin bulunduğu görülmüştür. Yapılan incelemede alaturka tuvaletlerin olduğu alanlarda tutunma barı bulunmadığı görülmüştür.

32. Merkezde her katta sigara odası bulunmaktadır. Sigara odaları içinde sandalye ve masaların olduğu görülmüştür. Sigara içme saatlerinin sabah 09.00 ile akşam saat 21.00 arasında olduğu, refakatçi olmadan sigara odasının kullanılmadığı ve belirli saat aralıklarında sigara verildiği öğrenilmiştir. Yapılan incelemede bu odaların kameralar tarafından izlendiği, sadece 3. Kat sigara odalarının kamera açısının sigara içen bireyleri görmeyecek şekilde konumlandırıldığı anlaşılmıştır. İdare ile görüşmelerde, ilgili kameranın bu şekilde konumlandırılmasının sebebinin ışığın geliş açısı olduğu, kameranın yönünün değiştirilmesi durumunda ışığın geliş açısından dolayı görüntü alınamayacağı ifade edilmiştir.

33. Merkezde her blokta asansör bulunmaktadır. Asansörün, tekerlekli sandalye ve sedyenin rahatlıkla sığabileceği genişlikte olduğu görülmüştür. Asansör kapılarının kapanma hızının engellilerin kullanımına uygun şekilde ayarlandığı İdare tarafından belirtilmiştir

34. Koridorlarda, yürümeyi kolaylaştırmak ve desteklemek için tutunma barlarının olduğu görülmüştür.

35. Merkezdeki bölümlere ilişkin tabelaların görme engelliler için braille alfabesiyle de yazılı olduğu gözlemlenmiştir.

36. Merkezde yumuşak oda bulunmamaktadır.

37. Merkezde 127 adet güvenlik kamerası olduğu öğrenilmiştir. Kameralar ortak alanlarda (koridorlarda, grup etkinlik odalarında, sigara odalarında, çok amaçlı salonlarda, yemekhanelerde, bahçede, mutfakta, büroda, sağlık odalarında, kazan dairesinde, yangın merdiveninde, sığınakta, çamaşırhanede, bireysel görüşme odalarında, kurucu müdür ve sorumlu müdür odalarında, çay ocağında, enerji odası ve giriş holü bekleme salonunda) bulunmaktadır. Yatak odaları, tuvalet ve banyolarda kamera olmadığı gözlemlenmiştir.

38. Kamera kayıtlarının 30-40 gün arası saklandığı belirtilmiştir. Ziyaret tarihi itibarıyla izlenebilen en eski kayıt tarihinin 22/6/2024 (39 gün) olduğu görülmüştür. Kamera görüntülerinin sorumlu müdür odasından izlenebildiği, başka herhangi bir yerde kayıt izleme sisteminin olmadığı öğrenilmiştir.

39. Geçmişe dönük olarak rastgele izlenen kamera kayıtlarında; oda kapılarının açık olduğu, personelin gece de katlarda bulunduğu ve engellilerin bakımlarını yapıp çarşaflarını değiştirdikleri görülmüştür.

40. Merkezin zemin katında, sanayi tipi 2 çamaşır yıkama ve 1 çamaşır kurutma makinesinin bulunduğu çamaşırhane mevcuttur. Engellilerin çamaşırlarının ihtiyaç duyulan her an bu makinelerde kendilerine özel filelerde yıkandığı ve kurutulduğu, daha sonra temiz çamaşırın personel tarafından engellilerin dolaplarına katlanarak yerleştirildiği belirtilmiştir. Çamaşırhanede bulunan raflarda yıkanmış ve katlanmış çarşaf ve battaniyeler olduğu görülmüştür. Engellilerin kıyafetlerinin üzerinde kendi isimlerinin yazılı olduğu etiketler bulunduğu ve ziyaret edilen odalarda bulunan dolapların oldukça düzenli ve temiz olduğu gözlemlenmiştir.

41. Çamaşırhane bünyesinde aynı zamanda ayrı bir odada terzihane bulunmakta olup bu odada dikiş makinesi ve ütü bulunduğu görülmüş, İdare tarafından ihtiyaç halinde burada gerekli işlemlerin yapıldığı bilgisi verilmiştir.

42. Çamaşırhanenin bulunduğu alanda Sorumlu Müdür tarafından aktif olarak kullanılmadığı belirtilen tek kişilik berber odası bulunmaktadır. Bu odada; tıraş araçları, saç yıkama ünitesi, saç bakım ürünleri, ayna, koltuk ve raf bulunmaktadır.

43. Çamaşırhane alanındaki başka bir odada engellilerin tırnak makaslarının, taraklarının ve banyo liflerinin şeffaf poşetler içerisinde kişiye özel olarak kutularda muhafaza edildiği görülmüştür.

44. Çamaşırhanede farklı bedenlerde yetişkin bezlerinin bulunduğu görülmüş, bezlerin kullanıma hazır olarak burada tutulduğu, geri kalan ürünlerin depoda saklandığı ifade edilmiştir.

45. Merkezin bir ilaçlama firması aracılığıyla her ay düzenli olarak ilaçlandığı belirtilmiş, incelenen belgelerden bu husus doğrulanmıştır.

46. Merkezde 1 adet jeneratör bulunduğu öğrenilmiştir.

47. Merkezde yangın söndürme tüpü, yangın alarmı ve yangın merdiveni bulunmaktadır. Koridorlarda yangın merdivenine çıkış kapılarının yer aldığı ve engellilerin kaldığı odalarda duman sensörünün bulunduğu görülmüştür.

48. Merkeze ait 1 adet servis aracı bulunmakta olup aracın asansör sistemine sahip olmadığı görülmüştür.

B. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

49. Ziyaret esnasında; Merkezde hizmet alan engellilerin kişisel bakımlarının yapılmış olduğu ve kötü muameleye işaret eden ilk bakışta tespit edilebilecek yaralanmalar bulunmadığı görülmüştür.

50. Görüşülen engelliler Merkez personelinin genel olarak kendilerine olumsuz anlamda fiziksel veya sözlü müdahalede bulunmadığını, personelin tutum ve davranışlarından memnun olduklarını, her sabah ilgili kattan sorumlu sosyal çalışmacının kendileri ile görüştüğünü ve talep/şikâyetlerinin Sorumlu Müdüre iletildiğini, Sorumlu Müdürün ise her hafta kendilerini ziyaret ederek görüşmeler gerçekleştirdiğini ifade etmişlerdir.

51. İdare ile gerçekleştirilen görüşmede engellilerin öneri ve şikâyetlerini doğrudan personel veya İdareye iletebildiği öğrenilmiştir. Görüşülen engelliler tarafından da bu husus doğrulanmış, personelin ve İdarenin sorunları kısa süre içerisinde giderdiği belirtilmiştir.

52. Ziyaret Heyeti tarafından güvenlik kamera kayıtları geçmişe dönük olarak incelenmiş olup herhangi bir olumsuz durumla karşılaşılmamıştır.

53. Ziyaret esnasında Merkez girişinde polis aracı olduğu görülmüş, polislerin gelme nedeninin yakın zamanda meydana gelen bir engellinin düşme olayının kamera görüntülerini teslim almak olduğu öğrenilmiştir. Kamera kaydı görüntüleri Ziyaret Heyeti tarafından da izlenmiş, walker yürüteç kullanan engellinin koridorda yürümeye çalışırken düştüğü, Merkez personelinin düşen engelliye ivedilikle müdahale ettiği görülmüştür.

54. Merkezde 2020 ve 2022 yıllarında yaşanan 2 ölüm vakası üzerine araştırma ve otopsi yapılması talep edildiği belirtilmiştir. Her 2 vakada da herhangi bir ihmale rastlanmadığı yapılan incelemelerden anlaşılmıştır.

C. Beslenme

55. Merkezde, engellilere günde 3 ana öğün ve 3 ara öğün yemek hazırlandığı, ana menülerde 4 çeşit yemek olduğu belirtilmiştir. Yemek menülerinin anlaşılabilir bir diyetisyen tarafından aylık olarak hazırlandığı, söz konusu menünün Yozgat Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü onayına sunulduğu, onayın ardından menünün uygulanmaya başlandığı belirtilmiştir.

56. Merkezde her bloğun ayrı yemekhanesi bulunmaktadır. Yemekhanede 4 personelin görev yaptığı ve çalışanların hijyen belgesinin olduğu öğrenilmiştir.

57. Yemekhanenin temiz olduğu, yemekhanede büyük ocakların ve aspiratörün olduğu, içerisinde meyve, sebze ve çeşitli ürünlerin olduğu bir soğuk hava deposunun bulunduğu görülmüş, yapılan incelemede son kullanma tarihi geçmiş ürüne rastlanılmamıştır.

58. Yemek numunelerinin soğuk hava deposunda 72 saat süreyle saklandığı görülmüştür.

59. Merkezde özel diyet önerilen, çölyak, ülser vb. rahatsızlıkları olan engelli bulunmadığı belirtilmiştir. Obezite sınırında olan engelliler için diyetisyen önerisiyle diyet listesi uygulandığı öğrenilmiş ayrıca Merkezde mama kullanan kişiler olduğu bilgisi alınmıştır.

60. Merkezde yemekhaneye gidebilecek durumda olan engellilerin yemekhaneyi kullandıkları, ayrıca istemeleri halinde katlarda bulunan masaları da kullanabildikleri öğrenilmiştir. Tek başına yemek yemesi mümkün olmayan engellilere personel tarafından yardımcı olduğu belirtilmiş, bazı engellilerin yataklarının yanına konulan yatak masası ile yemeklerinin verildiği görülmüştür.

61. Görüşme gerçekleştirilen engelliler; yemeklerden memnun olduklarını, kendilerine ara öğün verildiğini, çay ikram edildiğini, yemeklerini yiyemeyenlere yemeklerinin yedirildiğini ifade etmiştir.

62. Ziyaret tarihinde hazırlanan öğle yemeği Ziyaret Heyeti tarafından yenilmiş; yemek çeşitliliği ile lezzetinin yerinde ve doyurucu olduğu değerlendirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen engelliler tarafından da bu hususta genel olarak bir şikâyet alınmamıştır.

63. Merkezde kantin bulunmamaktadır. Engellilerin dışarıdan alınmasını istedikleri ürünlerin bedelinin harçlıklarından karşılanarak personel tarafından temin edildiği belirtilmiş, üçüncü katta engellilerin boş zaman aktivitesi yapabildikleri ve mutfak alanı da olan bir kafe bulunduğu görülmüştür.

D. Sağlık ve Bakım Hizmetleri

64. Merkezde 6 hemşire, 2 hemşire yardımcısı ve 5 paramedik olmak üzere 13 sağlık personeli görev yapmaktadır. Her blok ve katta bulunan sağlık personelinin engellilerin ihtiyaçlarını tespit edip, gerekli işlemleri yapmakta olduğu ifade edilmiştir.

65. Merkez İdari katında, bedensel, ruhsal ve zihinsel engel grupları için ayrı 3 adet sağlık odası bulunmaktadır. Engelli bireylerin sağlık dosyaları ile ilaçlarının engel gruplarına göre ayrıştırılmak suretiyle bu odalarda tutulduğu görülmüştür.

66. Engellilerin belirli aralıklarla sağlık taramasından geçtiği belirtilmiştir. Genel kan taramasının 6 ayda bir yapılmakta olduğu ve yeni gelen engellilerin kan taramalarının 3 gün içerisinde yapıldığı ifade edilmiştir. Diş taramasının diş hastanesine resmi yazı yazılarak talep edildiği, Merkeze görevlendirilen diş hekimleri tarafından yapıldığı öğrenilmiştir. Merkezde yılda 1 defa tüm engellilere akciğer grafisi çekimi yapılarak sonuçların ilgilinin sağlık dosyasında saklandığı belirtilmiştir.

67. Merkezde acil sağlık durumlarında, ilk müdahalenin sağlık servisi personeli tarafından yapıldığı, ihtiyaç olması halinde 112 Acil Servis aracılığıyla ambulans çağırıldığı ve bu konuda bir problem yaşanmadığı belirtilmiştir.

68. Engellilerin sağlık durumları ve kullandıkları ilaçlara ilişkin kayıtlara sağlık personeli tarafından erişilebildiği, sağlık odalarının kilitli tutulduğu ve anahtarlarının sadece sağlık personelinde bulundurulduğu ifade edilmiştir.

69. Engellilerin kullanması gereken ilaçların personel tarafından vaktinde kullanılmakta olduğu belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen engelliler; ilaçlarının kullandırıldığını, tansiyon hastası olanların tansiyonlarının talepleri olsun ya da olmasın düzenli olarak ölçüldüğünü, hastaneye sevk edilmeleri gereken durumlarda Merkeze ait araçla veya ambulansla hastane sevklerinin geciktirilmeksizin yerine getirildiğini ifade etmişlerdir.

70. Engellilere, ajite anlarında hekimin reçete ettiği ilaçların verildiği ifade edilmiştir.

71. Kırmızı ve yeşil reçeteli ilaçların duvara monte edilmiş olan kırmızı ve yeşil renklerdeki metal dolapta kilitli tutulduğu görülmüştür. Her vardiya değişiminde söz konusu ilaçların sayımının yapıldığı belirtilmiştir.

72. Ziyaret Heyeti tarafından ilaçların son kullanma tarihleri kontrol edilmiş ve tarihi geçmiş bir ilaca rastlanılmamıştır.

73. Sağlık servislerinin hepsinde ilk yardım seti bulunmakta olup setler incelenmiş ve malzemelerin steril ve düzgün tutulduğu görülmüştür.

74. Yatak yaralarını önlemek için yatağa bağlı hastaların altına havalı yatak serildiği görülmüş, bu engellilere kat hemşireleri tarafından saat başı pozisyon değişimi yapıldığı belirtilmiştir.

75. Merkezde 1 fizyoterapist görev yapmaktadır. Fizyoterapist tedavilerini, bazen idari katta bulunan, zemini plastik malzeme ile kaplı ve içerisinde gerekli malzemeleri bulunan fizyoterapi odasında yaptığını bazen de engellilerin odalarında gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Engellilerin durumuna göre her engelli için farklı çalışmalar yürütüldüğü fizyoterapist tarafından ifade edilmiştir.

76. Merkezde kalan engellilerin kıyafetlerinin temiz olduğu, kişisel bakımlarının düzenli yapıldığı görülmüştür. Bazı engellilerin pazartesi-perşembe, bazılarının ise pazartesi-cuma olmak üzere haftada 2 defa banyo günlerinin olduğu belirtilmiştir. Engellilere banyo yaptırılırken kaydırmaz halı kullanıldığı, her engellinin kendi banyo lifi ve tarağının bulunduğu, tırnaklarının kişisel tırnak makasları kullanılarak kesildiği, ihtiyaç halinde saat ve gün fark etmeksizin banyo yaptırıldığı belirtilmiş, bu hususlar görüşülen engellilerin beyanlarıyla da doğrulanmıştır.

77. Merkezde kalan engellilerden bez değiştirilmesi gerekenler için gündüzleri en az 4 defa alt değişimi yapıldığı, bu sayının ihtiyaca göre artabildiği, alt temizliği işlemlerinin kirli ve temiz eşya araçlarıyla yapıldığı, atıkların çöp torbalarına koyularak Merkez dışına çıkarıldığı belirtilmiş ancak alt değişim işlemlerinin odada başka engelliler olsa da paravan kullanılmadan gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.⁵

78. Merkezde kalan engellilerin berber ve kuaför ihtiyaçlarının aynı zamanda kuaförlük mezunu olan/eğitimi bulunan personel tarafından katlarda karşılandığı öğrenilmiştir. Engellilerin öz bakımının (tırnak kesme, alt temizliği, banyo yapma vb.) bakım personeli tarafından yapıldığı öğrenilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen engelliler tarafından düzenli olarak saç, sakal ve diğer bakımlarının yapıldığı belirtilmiştir.

79. Tuvalet ihtiyacının giderilmesi, tırnaklarının kesilmesi, saç ve sakal bakımının yapılması, el, ayak ve yüz temizliğinin yapılması gibi konularda yardıma ihtiyaç duyan engellilerin tüm bu ihtiyaçlarının günlük, haftalık ve aylık olarak personel tarafından giderildiği incelenen bakım planlarında görülmüştür.

E. Psikososyal Servis Hizmetleri

80. Merkez psikososyal servisinde 6 sosyal hizmet uzmanı ve 1 gerontolog görev yapmaktadır.

81. Merkezde her blok ve kattan 1 sosyal hizmet uzmanının sorumlu olduğu belirtilmiştir.

82. Merkez açılış tarihinden ziyaret tarihine kadar olan sürede herhangi bir intihar girişimi/olayı yaşanmadığı belirtilmiştir.

83. Her yıl Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından gönderilen ödeneğe istinaden Yozgat Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından ihtiyaca göre kıyafetlerin alındığı ve Merkeze teslim edildiği belirtilmiştir. Merkez İdaresi ihtiyacı olan engellilere tutanak ile ürünlerin teslim edildiğini ifade etmiştir. Söz konusu tutanaklar Ziyaret Heyeti tarafından incelenmiştir.

84. Merkezde yapılacak olan etkinliklerin türüne ve içeriğine göre, engel gruplarından katılım sağlayabilecek olan kişilerin seçildiği, Merkezde kalan tüm engellilerin sosyal faaliyetlere katılımı ve etkinlik içinde yer almaları için planlama yapıldığı, yatağa bağımlı

⁵ Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinin 9. maddesi (h) bendine göre “...Gerek duyulduğu zamanlarda 2, 3 ve 4 kişilik yatak odalarında tavana monteli korniş sistemi ya da benzer bir sistem kurularak engellilerin mahremiyetinin korunması sağlanır.”

engellilerin odalarına gidilerek çeşitli aktivitelerin yapıldığı belirtilmiş ancak sosyal etkinliklere katılımın oldukça az olduğu ifade edilmiştir.

85. Engellilerin izleyeceği filmlerin ve verilecek kitapların psikososyal servis tarafından incelendiği ve sonrasında engellilerin erişimine sunulduğu belirtilmiştir.

86. Merkezde kalan engelli bireylerin harçlıklarının ve değerli eşyalarının kapalı zarf içerisinde Sorumlu Müdürün odasındaki kasada tutulduğu öğrenilmiştir. Sorumlu Müdür tarafından; harçlıkların Merkez banka hesabına yatırıldığı ve para çekme yetkisinin sadece kendisinde olduğu, harçlıkların engellilerin ihtiyaçları doğrultusunda harcandığı, kasaya alınan emanet eşyalar için emanet eşya tutanaklarının düzenlendiği ve emanet eşya defterinin tutulduğu, aileleri elden para veren engelliler için teslim tutanağı düzenlendiği, engellilerin harcamalarına ilişkin olarak kişiye ve harcama kalemine özel dosyaların tutulduğu ifade edilmiştir. Harcamaların, komisyon kararı ile gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

87. Evraklar üzerinden yapılan incelemelerde; emanet eşyalar ve elden verilen harçlıklar için tutulmuş tutanakların bulunduğu, emanet defterinin düzenli olduğu, harcamalar için oluşturulan dosyalarda fişlerin ve faturaların eklendiği, harcamaların kayıt altına alındığı ve tüm sürecin şeffaf işlediği görülmüştür.

88. Engellilerin harçlıklarının Haziran ayı için 1135,25 TL olduğu, Temmuz ayında zamlı oranda ödeneceği ifade edilmiş, harçlıkların 1 ay geriden ödendiği bilgisi paylaşılmıştır.

89. Merkezde hırsızlık olayının yaşanmadığı, üzerinde para bulundurabilen engellilerin genelde bilinçli olduğu, paralarını koruyabildikleri ifade edilmiştir.

F. Günlük Yaşam ve Faaliyetler

90. Merkez üçüncü katında içerisinde koltuklar ve televizyon olan 5 adet grup etkinlik odası bulunmaktadır. Bu odalarda engellilerin birlikte televizyon izleyip vakit geçirebildiği görülmüştür. Odalarda pencerelerin bulunduğu, aydınlık ve havadar olduğu görülmüştür.

91. Merkezde; boyama, el işi, örgü, boncuk dizme, ahşap yakma, maket oyuncak yapma ve ebru sanatı gibi faaliyetlerin gerçekleştirildiği 2 kurs bulunmaktadır. Bu kurslarda her engellinin kişisel yeteneğine göre yapmak istediği alanda eğitim aldığı ve çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

92. Zaman zaman sayı değişmekle birlikte kurslara ortalama 12'şer kişinin katıldığı, faaliyetlerin hafta içi her gün 09.30-15.00 saatleri arasında sürdürüldüğü öğrenilmiştir. Ziyaret sırasında her 2 kursta da engellilerin çeşitli çalışmalar yaptığı ve eğitim aldıkları görülmüştür.

93. Merkezde kurslar için görevli 4 öğretmen olduğu fakat ziyaret tarihi itibarıyla 2'sinin izinli olduğu bilgisi edinilmiştir.

94. Merkezin üçüncü katında içerisinde satranç takımı, okey takımı, tavla ve çeşitli kutu oyunlarının bulunduğu bir oyun odası bulunmaktadır. Ziyaret esnasında bir personelin engelli bireye satranç oynamayı öğrettiği görülmüştür.

95. Merkezde kalan engellilerin personel eşliğinde her bloğun kendisine ait bahçesinden faydalandırıldığı belirtilmiş, blok bahçelerinde kamelyaların, oturma yerlerinin, salıncakların ve spor aletlerinin bulunduğu görülmüştür. Her bahçenin, ait olduğu blokta kalan engellilerin durumuna göre tasarlanmış olduğu gözlemlenmiştir.

96. Merkezin zemin katında engellilerin film ve maç izleyebildiği 20 kişilik bir sinema salonunun bulunduğu, salonun duvarlarında film afişlerinin ve renkli ışıkların olduğu görülmüştür.

97. Görüşme gerçekleştirilen engelliler, zaman zaman Merkez dışında faaliyetler gerçekleştirilse de bu faaliyetlerin sayısının arttırılmasını talep etmiştir.

G. Dış Dünya ile İletişim ve Ailelerle Etkileşim

98. Merkezde kalan engelliler aileleriyle; ailelerinin daha önceden arayıp randevu oluşturması ile pazar günü hariç, istedikleri zaman giriş katındaki, aile ile görüşme için özel ayrılmış oda da yüz yüze görüşebilmektedirler. Ailelerin, İdarenin bilgisi ve onayı ile engellileri saatlik olarak izne çıkarabildikleri ifade edilmiştir.

99. Yatılı ev izinlerinin Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinin 51'inci maddesinin birinci fıkrası gereğince yıl içinde toplam 30 güne kadar verilebildiği belirtilmiştir.

100. Merkezde hizmet alan kadınların cuma günleri, erkeklerin ise cumartesi günleri aileleri ile telefonda görüşebildikleri, talep olması durumunda diğer günlerde de telefonla görüşme imkânının olduğu ifade edilmiştir. Telefon görüşmelerinin Merkeze ait taşınabilir telefonlarla engellilerin odasında gerçekleştirildiği, talep olması halinde şahsi cep telefonları aracılığıyla engellilerin aileleriyle görüntülü görüşmelerinin de sağlandığı belirtilmiştir.

101. Merkez İdaresi tarafından, kendilerine ait cep telefonları bulunan bedensel engellilerin telefonlarını kullanmalarına izin verildiği ifade edilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

102. TIHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez tarafından, Ziyaret Heyeti, bütün bölümlere bekletilmeksizin erişmiş, engelli bireylerle izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimde bir sorun yaşanmamıştır. Bu çerçevede, Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

103. Merkez personeline insan hakları ve işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim verilmesi,⁶

104. Merkezdeki tüm tuvaletlerin ve banyoların engelliler için erişilebilir hale getirilmesi,

105. Engellilerin ihtiyaç duyması halinde personel ile iletişim kurabilmesi için adına odalara acil çağrı butonları takılması,

106. Sigara içme odalarındaki kameraların kör nokta sorunlarının giderilmesi,

107. Bez değişimi yapılması gereken engellilerin mahremiyetinin sağlanması adına işlemlerinin paravan kullanılarak gerçekleştirilmesi,

108. Merkezde ve dışında gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerin sayısını artırılması

hususları tavsiye edilmektedir.

⁶ Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 4'üncü maddesine göre: "1. Taraf Devletler ... (i) Engellilerle çalışan meslek sahipleri ve işyeri personelinin bu Sözleşme'de tanınan haklara ilişkin eğitiminin geliştirilmesi ve böylece bu haklarla güvence altına alınan destek ve hizmetlerin iyileştirilmesini taahhüt eder."